

Doporučení k provádění opatření PZKO_2020_1
Účinná kontrola plnění požadavků kladených na provozovatele
spalovacích zdrojů zákonem o ochraně ovzduší

Obsah

1.	Pro koho je toto doporučení určeno	3
2.	Předmět, účel a cíle doporučení	3
3.	Postup při zajišťování maximálního souladu provozování spalovacích stacionárních zdrojů s požadavky zákona o ochraně ovzduší	3
3.1.	Identifikace domácností využívajících k vytápění pevná paliva	3
3.2.	Spolupráce s obcemi, případně jinými subjekty.....	5
3.3.	Zajištění informací o vytípaných objektech.....	6
3.3.1.	Ověření informací v ISPOP, určení provozovatele	6
3.3.2.	Vyžádání informace o zdroji a jeho emisích.....	6
3.3.3.	Ověření údajů uvedených v dokladu o KTSP.....	7
3.3.4.	Možné postupy ověření či doplnění informací předložených provozovatelem zdroje	8
3.4.	Možnost kontroly dle § 17 odst. 2, resp. § 17 odst. 1 písm. e)	8
4.	Správní řízení.....	9
4.1.	Nápravná opatření	9
4.2.	Přestupky	9
4.3.	Zastavení provozu zdroje	9
5.	Časová posloupnost jednotlivých kroků.....	10

1. Pro koho je toto doporučení určeno

Doporučení je určeno obecním úřadům obcí s rozšířenou působností (dále jen „obecní úřad ORP“), kterým je zákonem č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně ovzduší“), svěřena pravomoc dohledu nad dodržováním povinností provozovatelů spalovacích stacionárních zdrojů o celkovém jmenovitém tepelném příkonu do 300 kW včetně a kterým jsou současně uložena některá opatření v aktualizovaných programech zlepšování kvality ovzduší. Pro informaci a v části 3 je určeno také ostatním obecním úřadům.

2. Předmět, účel a cíle doporučení

Potřeba provádění systematictějšího dohledu nad dodržováním povinností dle zákona o ochraně ovzduší vyplývá z opatření stanoveného v rámci programů zlepšování kvality ovzduší (PZKO), a to **opatření PZKO_2020_1 „Účinná kontrola plnění požadavků kladených na provozovatele spalovacích zdrojů zákonem o ochraně ovzduší“** s cílem „zajistit a kontrolovat, aby provozovatelé spalovacích zdrojů dodržovali požadavky zákona o ochraně ovzduší, zejména co se týče povinné instalace akumulací nádrže, pravidelných technických kontrol, spalovaného paliva a instalace a provozu kotlů v souladu s pokyny výrobce a dodavatele a s přílohou č. 11 zákona o ochraně ovzduší“.

Předmětem tohoto doporučení je popis postupu zajištění maximálního souladu provozu dotčených spalovacích stacionárních zdrojů s požadavky zákona o ochraně ovzduší, a to s přihlédnutím k technickým a personálním možnostem obecních úřadů ORP a pravomocem jim svěřeným zákonem o ochraně ovzduší.

Hlavním cílem je především **zajištění plnění povinnosti provedení kontroly technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje (dále jen „KTSP“), jeho provozu v souladu s pokyny výrobce a dodavatele, používání odpovídajícího paliva apod.** Dalším cílem doporučení je i prostřednictvím obecního úřadu ORP informovat provozovatele spalovacích stacionárních zdrojů, které nesmí být od 1. 9. 2022 provozovány, o **možnostech dotací** na výměnu nevyhovujících spalovacích stacionárních zdrojů, a identifikovat domácnosti využívající pevná paliva k vytápění pro cílené zaměření případné osvětové činnosti.

Ačkoli realizací níže uvedeného postupu může být odhalena řada případů neplnění zákonných povinností, je primárním účelem tohoto doporučení zajištění dalšího řádného provozování spalovacích stacionárních zdrojů, nikoli ukládání a vymáhání sankcí, které by se mělo uplatňovat převážně v těch případech, kdy náprava není dosažitelná prostřednictvím nápravných opatření nebo kdy protiprávní provoz spalovacích stacionárních zdrojů vede ke stížnostem a obtěžování kouřem a zápachem. Současně je také cílem včas provozovatele nasměrovat na příslušné dotační tituly, s jejichž pomocí mohou svůj nevyhovující zdroj vyměnit.

3. Postup při zajišťování maximálního souladu provozování spalovacích stacionárních zdrojů s požadavky zákona o ochraně ovzduší

Níže uvedený popis postupu zahrnuje jednotlivé kroky a úkony doporučené k dosažení cíle. Jejich vzájemná návaznost je určena specifickými okolnostmi, a proto je tento aspekt popsán v samostatné části 5 (Časová posloupnost jednotlivých kroků).

3.1. Identifikace domácností využívajících k vytápění pevná paliva

Identifikace domácností, které jsou vytápěny spalovacími stacionárními zdroji na pevná paliva, je časově nejnáročnější částí celého postupu. Fyzické a právnické osoby provozující spalovací stacionární zdroje na pevná paliva nemají a neměly povinnost instalaci tohoto zdroje ohlašovat, s výjimkou poskytování statistických údajů v rámci Sčítání lidu, domů a bytů a s výjimkou údajů poskytovaných

v rámci postupů podle zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „stavební zákon“), pokud je některý z postupů podle stavebního zákona veden. Sběr a nakládání se statistickými údaji získanými v rámci Sčítání lidu, domů a bytů se obecně řídí zákonem č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státní statistické službě“). Vybrané údaje o budovách a jejich technických attributech včetně způsobu vytápění budov jsou obsaženy v **Registru sčítacích obvodů a budov (RSO)**, což je veřejný seznam, který je veden na základě § 20a zákona o státní statistické službě¹. Údaj o způsobu vytápění budovy byl naposledy aktualizován v roce 2012 z výstupů ze Sčítání lidu, domů a bytů 2011, kdy byl součástí sčítacího formuláře i podrobný formulář za domy. Jedná se tedy v řadě případů o údaj zastaralý a neodpovídající současné situaci. Dle § 20a odst. 10 zákona o státní statistické službě se jedná o údaj veřejný. Tento údaj již dle Českého statistického úřadu nebude aktualizován na základě výsledků Sčítání lidu, domů a bytů 2021, a to z důvodu přesnější specifikace účelu využití sbíraných dat (viz § 2 zákona č. 332/2020 Sb.) a vyšší úrovně ochrany zjištěných statistických údajů v souladu s aktuálně platnými evropskými právními předpisy na ochranu osobních údajů (Nařízení (EU) 2016/679) a národní právní úpravou (zákon č. 110/2019 Sb.).

Možnosti využití veřejných údajů zanesených do systému RSO pro účely identifikace domácností využívajících k vytápění pevná paliva byly konzultovány s Českým statistickým úřadem, sekci obecné metodiky a registrů, který upozorňuje jak na zastaralost údajů, tak i na skutečnost, že údaje vedené ve statistických registrech mají sloužit zejména pro statistické účely, a nikoliv jako podklady pro případné správní trestání. V minulosti provedené zařazení údajů o technických attributech budov, včetně údaje o způsobu vytápění, do veřejné části RSO nezohledňovalo možné budoucí využití způsobem, který by mohl vést k postihům osob, které v dobré víře tyto údaje poskytly. Využití takto získaných dat pro účely vymáhání zákonných povinností vůči konkrétním osobám by do budoucna mohlo poškodit věrohodnost údajů poskytovaných veřejností a motivovat respondenty k jejich zkreslování. Jelikož údaje ze statistických šetření, ať již Sčítání lidu, domů a bytů nebo šetření ENERGO, představují zcela zásadní informace o zdrojích emisí, jejichž zkreslení by mohlo vést k neúčelně stanoveným politikám v oblasti ochrany ovzduší (na základě emisních inventur prováděných právě s využitím údajů ze SLDB), lze konstatovat, že zájem na věrohodných statistických informacích převažuje nad zájmem identifikovat konkrétní provozovatele spalovacích zdrojů.

Dalším problematickým aspektem údajů získaných na základě Sčítání lidu, domů a bytů 2011 je způsob zjišťování informací o používaných palivech či zdrojích tepla, který byl velmi omezený a umožňoval respondentům vyplnit pouze převažující zdroj tepla (a palivo), případně kombinaci různých zdrojů zařadit do sběrné kategorie „jiné“.

Z výše uvedených důvodů primárně **nedoporučujeme** využití dostupných statistických údajů uvedených v **RSO** pro účely identifikace domácností využívající pevná paliva. S ohledem na výše uvedené tak do doby úplného naplnění databáze těchto zdrojů v informačním systému plnění ohlašovacích povinností (dále jen „ISPOP“) zbývá jako nevhodnější způsob, jak identifikovat domácnosti využívající pevná paliva, **vizuální identifikace pozorováním kouře** vycházejícího z komína (není zde myšleno metodou podle Ringelmannova, nýbrž pozorováním vlastností kouře). Tento způsob má výhodu v možnosti **prioritizace** řešení nejzjevnějších, problematických případů, které vysokou měrou obtěžují okolí kouřem, a lze tedy s vyšší pravděpodobností předpokládat, že jsou zdrojem

¹ Přístup k veřejným údajům, ke kterým patří i technické atributy budov, je možný zde: https://www.czso.cz/csu/rso/registr_scitacich_obvodu

nadměrných emisí a že jsou provozovány v rozporu se zákonem. Kromě toho má však tento postup také několik zjevných nevýhod, jimiž jsou časová náročnost, omezení pouze na období, kdy je zdroj provozován (topná sezóna, v přechodných obdobích spíše odpolední hodiny apod.), možnost záměny s jinými zdroji (za kotle na kapalná a plynná paliva) a nemožnost rozlišení různých typů zdrojů (kotel, lokální topidlo).

Vizuální identifikace spalování pevných paliv na základě pozorování kouřové vlečky vyžaduje určité zkušenosti a cvik. Pokud je kouř jakkoli zbarvený, hrozí možnost záměny se zdroji na kapalná či plynná paliva jen za zcela výjimečných okolností (výrazně špatné nastavení spalovacího procesu), a takovéto případy tak doporučujeme považovat za indikované spalování pevných paliv. V případě jasně bílé zbarveného kouře je možnost záměny se spalováním plyných či kapalných paliv vyšší. Jako další indicie pro rozhodnutí je pak vhodné využít např. stabilitu kouřové vlečky, která je u plynových kotlů vyšší, kouř proudí zpravidla rovnoměrněji se stálou rychlostí a intenzitou, s případnými skokovými změnami u kombinovaných kotlů sloužících současně pro přípravu teplé vody. Viditelnost a intenzita kouřové vlečky plynových kotlů roste s vlhkostí a klesající teplotou vzduchu. Nejprůkaznější je kouř při fázi zatápění, která je pro spalování pevných paliv typická. S ohledem na kapacitní možnosti lze doporučit se primárně věnovat pouze jednoznačným případům.

Nepřímými indiciemi spalování pevných paliv pro vytápění je palivové dřevo případně jiné palivo uložené na pozemku.

Z pozorování je vhodné udělat **stručný zápis** (nebo zvukový záznam) základních zjištěných informací, případně fotodokumentaci. Pokud obsahuje objekt více komínů, případně více ústí komínových průduchů v rámci jednoho komína, je vhodné zaznamenat i, ze kterého komína/průduchu je kouř pozorován, lze-li rozpoznat. Tyto záznamy mohou být užitečné v případě sporů o tom, kdo je provozovatelem zdroje a kde se zdroj nachází (zejména v případě větších objektů).

Se zohledněním všech relevantních legislativních požadavků, např. na ochranu soukromí, je možné také využití **technických prostředků s kamerovým záznamem**, např. pozorování z vyvýšeného, dostatečně vzdáleného místa, pokud takové neexistuje, tak s využitím jednoduchých dronů. Popis pravidel pro obě tyto metody by byl nad rámec tohoto dokumentu. Případné využití těchto metod lze tedy doporučit hlavně tam, kde je již používá například obecní policie a především disponuje zaškolenou osobou a adekvátní technikou, případně je možné využít služby nabízené komerčně. Pozorování z více míst pak usnadňuje následnou identifikaci konkrétních objektů za pomoci satelitních map. U většiny obcí s rozšířenou působností však lze očekávat dostatečný počet identifikovaných domácností i bez použití těchto technických prostředků.

3.2. Spolupráce s obcemi, případně jinými subjekty

S ohledem na zpravidla velmi omezené personální kapacity obecních úřadů ORP a časovou náročnost uvedených pozorování, je vhodné pro fázi identifikace požádat o zapojení zaměstnanců jednotlivých **obcí (vč. obecní policie)**, případně jiných **místně působících subjektů, např. spolků, neziskových organizací**. PZKO proto ukládá plnění opatření PZKO_2020_1 jak obecním úřadům ORP, tak obcím. Primárně jsou kompetence ve vztahu k řešeným zdrojům v zákoně o ochraně ovzduší svěřeny obecním úřadům ORP. Obce samotné, resp. jejich zaměstnanci a strážníci obecní policie, však mají zpravidla lepší znalost místních poměrů, a proto mohou při ověřování plnění zákonných povinností, i při případných kontrolách zastávat mnohdy nezastupitelnou roli, i roli tzv. přizvaných osob ve smyslu § 6 zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole, v platném znění. Mohou tak významně zefektivnit práci při identifikaci zdrojů na pevná paliva v domácnostech a přispět tak ke zlepšení kvality ovzduší ve své

územní působnosti. Obce mohou obecnímu úřadu ORP poskytnout např. informace o neformálních stížnostech na obtěžování kouřem apod.

Informace získané tímto screeningem lze následně využít také při cíleném předávání informací např. o nabízených dotačních titulech, informace osvětového charakteru apod.

3.3. Zajištění informací o vytipovaných objektech

3.3.1. Ověření informací v ISPOP, určení provozovatele

V prvním kroku dochází k ověření, zda v ISPOP existuje k danému vytipovanému objektu ohlášené údaje z provedené KTSP podle § 17 odst. 1 písm. h) zákona o ochraně ovzduší provedené odborně způsobilou osobou v souladu s § 16 odst. 9 zákona o ochraně ovzduší (dále jen „OZO“). Pokud takový záznam není k dispozici nebo jsou o uvedených údajích ze strany úřadu pochybnosti, je nutné přistoupit ke komunikaci s provozovatelem spalovacího stacionárního zdroje. Jelikož k danému objektu je možné z dostupných zdrojů² určit pouze vlastníka objektu, který nemusí být v řadě případů totožný s provozovatelem zdroje, je nutné oslovit v prvním kroku vlastníka objektu s tím, aby určil provozovatele (pokud jím není on sám). V případě, že provozovatelem je, je možné stejným dopisem žádat poskytnutí informace dle následujícího bodu. V případě objektů s více vlastníky je možné u bytových domů s povinností vytvoření společenství vlastníků jednotek vyhledat v rejstříku společenství vlastníků jednotek osoby tvořící statutární orgán společenství a oslovit jednu z nich. Tento krok lze případně realizovat přímo při identifikaci zdrojů v terénu.

3.3.2. Vyžádání informace o zdroji a jeho emisích

Dle zákona o ochraně ovzduší má obecní úřad ORP pravomoc požadovat po provozovateli spalovacích stacionárních zdrojů (dle § 17 odst. 1 písm. d)) „*informace o provozu stacionárního zdroje a jeho emisích*“. Znamená to tedy, že může po provozovateli žádat také informace o typu spalovacího stacionárního zdroje (kotel, topidlo, případně podrobnější členění dle přílohy č. 18 vyhlášky č. 415/2012), napojení na teplovodní soustavu ústředního vytápění, jaké palivo je používáno apod. Jelikož provozovatelé spalovacích stacionárních zdrojů do 300 kW nemají povinnost zjišťovat emise znečišťujících látek, nelze od nich přímé informace o emisích (množství) požadovat. Lze však dovodit, že informační povinnost by se v takovém případě dala vztáhnout také na informace nutné k případnému vyčíslení emisí, tedy právě informace o typu spalovacího stacionárního zdroje, jeho štítku s údajem o třídě kotle a odpovídající technické normě, jeho palivu a případně množství paliva spotřebovaného v určitém období.

Žádost o informace je vhodné formulovat tak, aby v případě, že zdroj naplňuje podmínky pro provedení KTSP, byl současně vyžádán vystavený doklad, případně doklady o provedení kontroly podle jiného právního předpisu³, které mohou tuto kontrolu nahradit. V případě spalovacího stacionárního zdroje na pevná paliva typu topidlo (bez připojení na teplovodní soustavu ústředního vytápění), by měla být poskytnuta podrobnější specifikace tohoto zdroje (výrobce, typ, výkon, pokud je znám, například v podobě fotografie výrobního štítku zdroje či samotného zdroje). Součástí by měla být i informace o možné sankci (dle § 23 odst. 1 písm. e) zákona o ochraně ovzduší) za neposkytnutí těchto informací, resp. za poskytnutí nepravdivých informací.

² <https://nahlizeniidokn.cuzk.cz/>. Uživatelsky příjemnější se jeví využití aplikace mapy.cz, která umožňuje jak identifikaci objektu v satelitní mapě, tak určení adresního místa a přímý proklik do katastru nemovitostí s určením vlastníka.

³ Dle zákona č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií, ve znění pozdějších předpisů.

3.3.3. Ověření údajů uvedených v dokladu o KTSP

Po dodání kopie dokladu o provedení KTSP zdroje ze strany provozovatele je nutné **ověřit, primárně v ISPOP**, nebo u starších dokladů a v případě pochybností přímo u výrobce, zda OZO, která doklad vystavila, měla v době provedení kontroly platné oprávnění provádět kontrolu tohoto spalovacího stacionárního zdroje. Dále je nutné zjistit, zda se nejedná o doklad, který by měl být ohlášen prostřednictvím ISPOP⁴, a zda neobsahuje nejasné či sporné údaje. Případné nejasnosti je možné buď neformální komunikací vyřešit s OZO, pokud je podezření na porušení některé povinnosti OZO (např. uvedení nepravdivých údajů, neohlášení kontroly), nebo pak postupovat způsobem předpokládaným platnými právními předpisy. Obecní úřad ORP má pravomoc kontroly plnění povinností OZO svěřenu zákonem o ochraně ovzduší (dle § 16 odst. 9 zákona o ochraně ovzduší). V případech, kdy věc nebude možné vyřešit jiným způsobem (např. neformální komunikací, vyžádáním informací, uložením nápravného opatření), umožňuje zákon řešení prostřednictvím řízení o přestupku. Před uplatněním řešení prostřednictvím řízení o přestupku lze rovněž využít možnost vyžádat si podání vysvětlení OZO dle § 137 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění (dále jen „správní řád“). Vyžádá-li si obecní úřad ORP vysvětlení, je daná osoba povinna jej podat⁵. K postupu při vyžádání vysvětlení vizte § 137 správního řádu.

Při kontrole údajů z KTSP je vhodné se zaměřit především na oddíl „**Výsledek kontroly**“, kde OZO uvádí, zda je zdroj provozován v souladu s pokyny výrobce a v souladu se zákonem o ochraně ovzduší. Dále jsou v tomto oddíle uvedeny informace o tom, zda spalovací stacionární zdroj odpovídá, či neodpovídá požadavkům přílohy č. 11 zákona o ochraně ovzduší (obecně zdali splňuje danou třídu dle ČSN EN 303-5), případně zda je pro dosažení souladu s povolenou třídou kotle nutná instalace **akumulační nádoby** nebo jiné úpravy (některé zdroje jsou schopné dosáhnout parametrů 3. třídy, která představuje minimální povolenou třídu od 1. 9. 2022, dodatečnou instalací akumulací nádoby a následným potvrzením plnění zákonných požadavků novým štítkem a v dokladu o KTSP).

Obecně povinnost instalace akumulací nádoby s danými spalovacími stacionárními zdroji vychází z technické normy ČSN EN 303-5 ve spojitosti s povinnostmi vyplývajícími ze zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky, v platném znění (především § 12 a § 13). V důsledku platnosti dvou verzí této technické normy (2000 - 2013 a po r. 2013) a některých nejasností v textu příslušné části a dále vlivem nabytí účinnosti nařízení EK 2015/1189⁶ k ekodesignu kotlů k 1. 1. 2020 se může lišit přístup jednotlivých výrobců a informace, které uvádí v návodech k montáži (instalaci). Současný text technické normy stanovuje dvě možnosti:

- a) kotel s ručním přikládáním byl testován při sníženém výkonu a splnil požadavky na účinnost a emise stanovené touto normou - pak není nutné ho doplňovat akumulací nádobou,
- b) kotel s ručním přikládáním nebyl testován při sníženém výkonu, musí být tedy připojen k akumulací nádrži minimálně o objemu stanoveném postupem podle této normy a toto musí výrobce uvést v technické dokumentaci.

⁴ Doklad vystavený po 1. 1. 2020 (dle § 16 odst. 9 zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, v platném znění).

⁵ Podání vysvětlení je možné v zákonem předvídaných situacích odepřít, případně upozornit na zákaz podání vysvětlení (viz § 137 odst. 1, poslední věta, správního řádu). V tomto ohledu je odkazováno zejména na § 55 správního řádu odstavce 2 až 5, které upravují zákaz podání vysvětlení a možnost odepření podání vysvětlení.

⁶ Nařízení komise (EU) 2015/1189 ze dne 28. dubna 2015, kterým se provádí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES, pokud jde o požadavky na ekodesign kotlů na tuhá paliva.

Obecně lze vycházet z údajů uvedených v dokladu o KTSP. Ve sporných případech je z hlediska právní vymahatelnosti instalace akumulární nádoby uvedena klíčová formulace v návodu k montáži (instalaci), který je povinnou součástí technické dokumentace dodávané s kotlem.

Ve vztahu k ostatním možným indikovaným nesouladům s pokyny výrobce či zákonem o ochraně ovzduší, které mohou být v dokladu o KTSP obsaženy, je nutné postupovat dle jejich charakteru a dle toho, zda **mají, či nemají vliv na znečišťování ovzduší**. Například v případě spalování paliva, které není určeno výrobcem zdroje, vyžadovat doklad o nabytí paliva, které splňuje požadavky výrobce, v případě identifikace odstranitelných závad majících vliv na znečišťování ovzduší vyžadovat doklad o jejich nápravě (platební doklad za provedení servisního zásahu či nákupu náhradních dílů apod.).

3.3.4. Možné postupy ověření či doplnění informací předložených provozovatelem zdroje

V případě, kdy vytipovaný provozovatel nepředloží doklad o KTSP zdroje a případně rozporuje, že by vůbec provozoval zdroj na pevná paliva, nebo tvrdí, že provozuje zdroj, jenž nepodléhá povinnosti kontroly technického stavu a provozu zdroje, existují v zásadě dvě možnosti doplnění informací o daném objektu a způsobech jeho vytápění.

V informačním systému **RÚIAN**⁷ (Registr územní identifikace adres a nemovitostí) je možné získat určitou informaci o typu vytápění budovy, především informaci o tom, zda je v daném objektu ústřední vytápění. Tento registr je spravován především stavebními úřady a pro nové (zhruba od r. 2012) budovy poskytuje spolehlivé informace.

Druhou, avšak časově náročnější možností, je využití komunikace s příslušným **stavebním úřadem** ve věci povolení umístění zdrojů v objektech a nahlížení do dokumentace budovy.

3.4. Možnost kontroly dle § 17 odst. 2, resp. § 17 odst. 1 písm. e)

Za splnění všech podmínek daných těmito ustanoveními zákona o ochraně ovzduší je možné provést kontrolu spalovacího stacionárního zdroje a jeho příslušenství **přímo na místě**.

Podrobný popis postupu při kontrole, včetně možnosti odběru vzorků popela k analýzám, je uveden ve Sdělení MŽP OOO k provozování a ke kontrole spalovacích stacionárních zdrojů o jmenovitém tepelném příkonu 300 kW a nižším (https://www.mzp.cz/cz/lokalni_topeniste#reseni_problemu).

Možnost kontroly na místě v případě staveb určených k bydlení je krajním nástrojem dosažení souladu s požadavky zákona o ochraně ovzduší, použitelným pouze v takových případech, kdy není možné prokázat porušení těchto povinností jiným způsobem a současně jsou naplněny podmínky stanovené ustanovením § 17 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší (opakované důvodné podezření na porušování zákona o ochraně ovzduší).

V určitých případech může kontrola podle § 17 odst. 2 být jediným způsobem, jak prokázat provozování kotle či topidla na pevná paliva, na které se vztahuje povinnost KTSP zdroje (např. pokud nikdy nebyla povinnost splněna a provozovatel zdroje informace o něm neposkytl nebo poskytl nesprávné informace).

Naplnění podmínky opakovaného důvodného podezření je těžko odůvodnitelné pouze na základě porušení některé administrativní povinnosti a provedení kontroly tak přichází do úvahy především v případě kombinace s jinými důkazy o porušení některých povinností dle zákona o ochraně ovzduší.

⁷ <https://vdp.cuzk.cz/vdp/ruian/stavebniobjekty/vyhledej>

4. Správní řízení

4.1. Nápravná opatření

Při zjištění porušení některé z povinností stanovených zákonem o ochraně ovzduší, je nutné **napravit nezákonný stav**. Nápravné opatření se ukládá samostatným rozhodnutím vydaným ve správním řízení (§ 22 odst. 1 zákona). Lze jím uložit povinnost vykonat určitou činnost, která povede k nápravě nezákonného stavu, např. spalovat palivo určené výrobcem zdroje, provést KTSP, udržovat spalovací stacionární zdroj v dobrém stavu (seřízení, vyčištění, oprava), doplnit povinné příslušenství (akumulační nádrž odpovídajícího objemu) či vyměnit nevyhovující spalovací stacionární zdroj za nový (nízkoemisní) apod. Je nutné také zajistit doložení provedení nápravného opatření (dokladu o nákupu paliva, instalaci akumulační nádoby, servisním zásahu apod.). Není-li povinnost stanovená v rozhodnutí o uložení nápravného opatření splněna, stává se toto rozhodnutí dnem nabytí právní moci⁸ exekučním titulem, který lze vymáhat. Postup výkonu rozhodnutí upravuje správní řád v § 103 a násl.

Délka **lhůty** k provedení nápravného opatření není legislativně stanovena, je však nutné, aby naplňovala požadavek na přiměřenost lhůt a zároveň byla co nejkratší a současně reálná pro uskutečnění potřebných opatření. K uložení nápravného opatření u fyzických osob je příslušný obecní úřad ORP. K uložení nápravného opatření u právnických osob a podnikajících fyzických osob v případě, že se nejedná o spalovací stacionární zdroj uvedený v příloze č. 2 k zákonu o ochraně ovzduší, je příslušný rovněž obecní úřad ORP, příp. také Česká inspekce životního prostředí. Délka stanovené lhůty by měla reflektovat také možná omezení realizovatelnosti nápravy, např. v případě realizace výměny zdroje z prostředků získaných z dotačních titulů Operačního programu Životní prostředí nebo Nová zelená úsporám apod. Také by lhůty měly reflektovat cyklický charakter provozu zdrojů (optimální je tedy stanovovat lhůtu pro realizaci opatření mimo topnou sezónu).

Zde je nutné poznamenat, že ukládání tzv. nápravných opatření není správním trestáním, jejich primárním účelem není represe, nýbrž reparace, je tedy možné tato opatření ukládat před vedením samotného přestupkového řízení, kdy tímto postupem není založena překážka věci rozhodnuté, či zároveň s vedením přestupkového řízení.

4.2. Přestupky

Provozování spalovacích stacionárních zdrojů v rozporu se zákonem o ochraně ovzduší je považováno za přestupek (§ 23 a § 25 zákona). V závislosti na závažnosti porušení zákonné povinnosti lze fyzické osobě uložit pokutu ve výši až do 20 000 Kč, resp. 50 000 Kč (§ 23 odst. 2 zákona). Porušení povinností ze strany právnických osob anebo fyzických osob podnikajících je rovněž přestupkem, za který lze uložit pokutu (v relevantních případech) v závislosti na spáchaném přestupku (§ 25 odst. 7 zákona) buď do výše 20 000 Kč, do výše 50 000 Kč, nebo do výše 500 000 Kč.

4.3. Zastavení provozu zdroje

Pokud provozovatel ve stanovené (přiměřené) lhůtě **nápravné opatření neprovede**, může obecní úřad ORP vydat správní rozhodnutí o zastavení provozu spalovacího stacionárního zdroje. Zákon o ochraně ovzduší výslovně stanoví, že odvolání proti rozhodnutí o zastavení provozu nemá odkladný účinek (viz § 22 odst. 3 zákona o ochraně ovzduší). Zde platí obdobně jako u nápravných opatření možnost toto opatření ukládat před vedením samotného přestupkového řízení, kdy tímto postupem není založena překážka věci rozhodnuté, či zároveň s vedením přestupkového řízení. Vedení **řízení o zastavení provozu** by vzhledem ke své povaze mělo být až **krajní možností postupu**. Před aplikací tohoto nástroje je vhodné realizovat veškeré postupy, které jsou relevantní a které mohou zajistit splnění primární

⁸ Případně jiným dnem stanoveným ve výroku rozhodnutí viz § 74 správního řádu.

povinnosti provozovatele. Byl-li aplikován postup vedení řízení o uložení nápravného opatření a v rozhodnutí uložená povinnost nebyla splněna, je vhodné před přikročením k vedení řízení o zastavení provozu zdroje realizovat postup výkonu rozhodnutí, které je exekučním titulem. Postup výkonu rozhodnutí upravuje správní řád v § 103 a násl.

5. Časová posloupnost jednotlivých kroků

Jednotlivé výše uvedené **kroky je nutné plánovat** tak, aby realizace celého postupu byla **maximálně efektivní**, a to i s ohledem na omezené personální kapacity obecního úřadu ORP. Snahou by mělo být rovněž podchytit co nejvíce provozovatelů, kteří dosud provozují kotle, které nebude možné od 1. 9. 2022 provozovat, a nasměrovat je včas na příslušné dotační tituly. Zásadní je tedy pokusit se zajistit spolupráci dalších subjektů podle části 3.2 tohoto doporučení. V tomto smyslu byly ze strany odboru ochrany ovzduší MŽP rovněž informovány obce, kterým je realizace opatření PZKO_2020_1 uložena.

Pověření pracovníci obcí včetně například pracovníků obecní policie se mohou podílet na identifikaci domácností podle části 3a) tohoto doporučení. Následné kroky pak musí s ohledem na pravomoc jim svěřenou provádět již pracovníci obecního úřadu ORP.

Pracovníci obecního úřadu ORP by ideálně měli provést základní zaškolení těchto pracovníků, s cílem dohodnout a společně nastavit rozsah a četnost pozorování tak, aby pokrytí celého správního obvodu ORP bylo rovnoměrné, vytipovat prioritní lokality – především obce určené v PZKO. Pozornost by dále měla být zaměřena nejen na lokality s vysokým podílem domácností využívajících pevná paliva, ale i na lokality, ve kterých takových domácností nemusí být mnoho, ale jejich dopad na kvalitu ovzduší může být velký, ať již z důvodu vyšší hustoty osídlení nebo následkem své lokalizace (např. domy ve starší zástavbě centrální části obce či ve specifických částech větší obce, např. v nejnižších částech sevřeného údolí, na návětrné straně obcí apod.). Dále je vhodné vytipovat lokality, odkud pozorování budou probíhat (pokud existují místa odkud je vhodný rozhled) nebo způsob organizace pozorování (průchod či průjezd obcí). Právě v této fázi je zkušenost místně působících osob nenahraditelná. Způsob předání informací a stav jejich zpracování je na dohodě mezi těmito spolupracujícími subjekty a obecním úřadem ORP (fázi identifikace adresního místa konkrétního objektu, která může být poměrně časově náročná, mohou koordinovaně provádět oba subjekty). Je-li to v daných podmínkách účelnější, je možné vypustit fázi identifikace domácností využívajících pevná paliva dle části 3a) a plošně vyžadovat informace o stacionárním zdroji dle § 17 odst. 1 písm. d), viz část 3.3.2.

Bc. Kurt Dědič
ředitel odboru ochrany ovzduší
podepsáno elektronicky